

Tagasiside eelnõule “Nõuded toitlustamisele kinnipidamisasutuses”

Tervise Arengu Instituut (TAI) esitab eelnõule “Nõuded toitlustamisele kinnipidamisasutuses” alljärgnevad märkused ja ettepanekud.

1. Tagasiside eelnõule

- 1.1. **Eelnõu § 1** „Määrusega kehtestatakse nõuded toitlustamisele ja selle dokumenteerimisele vanglates, kinnipidamiskeskustes ja arestimajades (edaspidi kinnipidamisasutus), kus kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute (edaspidi kinnipeetav) ning kinnipeetavaga koos viibiva kuni kolmeaastase lapse toitlustamine on korraldatud.“

Kommentaar: sätte sõnastusest ei ole üheselt aru saada, kas nõuded kehtivad ainult neile, kellel on kaasas kuni 3-aastane laps, ainult siis, kui on korraldatud ka kuni 3-aastaste laste toitlustamine või kõigile.

Ettepanek: muuta sõnastus üheselt arusaadavaks.

- 1.2. **Eelnõu § 2, lõige 1** „Pakutav toit peab katma kinnipeetava ööpäevase toiduenergia- ja toitainevajaduse, võtma arvesse kinnipeetava tervises seisundist tulenevaid toitumise erisusi, mille on määranud tervishoiutöötaja, ja arvestama rahvastiku üldisi toitumistavasid.“

Kommentaar: Ei määruses endas ega ka seletuskirjas ei ole täpsustatud, mida peetakse silmas rahvastiku üldiste toitumistavade alla ning miks on nende järgimine antud määruse kontekstis oluline. Paraku ei järgi Eesti elanike üldised toitumisharjumused ja toiduvalikud mitmekesise ja tasakaalustatud toitumise põhimõtteid. Seega sellise toitumise järgimine on pigem negatiivsete tervisemõjudega.

Ettepanek: lisada vastavad selgitused ja täpsustused.

- 1.3. **Eelnõu § 2, lõige 2** „Kinnipidamisasutus talletab menüüd.“

Kommentaar: Ei määruses endas ega ka seletuskirjas ei ole täpsustatud, mis aja jooksul/kui kaua peab menüüsid talletama/säilitama, kuidas neid peab säilitama või kus neid peab säilitama.

Ettepanek: täpsustada sätet ja seletuskirja vastavalt.

- 1.4. **§ 3 ja § 4** puhul on tegemist üleminekusätetega, kuid vastav informatsioon tuleb ilmsiks alles eelnõu § 9 ning seletuskirjas.

Ettepanek: Vältimaks segadust, mis võib tekkida vaid eelnõu osalisel ning seletuskirja mitte lugemisel on oluline vastavad märkused lisada juba § 3 ja 4 juurde.

- 1.5. **Eelnõu § 5, lõige 1** „Kinnipeetava menüü peab olema neljanädalase tsükli jooksul igal nädalal erinev ning vastama ühes kuus lisades 4 ja 5 sätestatud nõuetele.“

Kommentaar: menüü peab olema igal nädalal erinev, aga see ei keela pakkuda kõikidel nädalapäevadel ühe nädala jooksul sama menüüd.

Ettepanek: täiendada sätet menüü varieerumise nõudega ka kõikidel päevadel ühe nädala sees.

1.6. Eelnõu § 5, lõige 2 „Toidugruppidest peavad menüüs olema:

1) iga päev köögiviljad, puuviljad või marjad ja teraviljatooted;

2) iga nädal kala, muna, liha ja piimatooted.“

Kommentaar: kuna määрусega kehtestavate nõuete aluseks on riiklikud toidu- ja toitumissoovitused, on oluline, et kasutatavad toidugrupid nimetused ühtiksid.

Hetkel on puudu üks põhitoidugruppidest, toidugrupid nimed ei ole esitatud korrektselt ning kõik toidud kõikidest põhitoidugruppidest peaksid olema esindatud menüüs igapäevaselt.

Ettepanek: ühtlustada toidugrupid nimetused vastavalt riiklikes soovitustes kasutatavatele nimetustele; lisada juurde „pähklid, seemned ja õliviljad ning lisatavad rasvad“ toidugrupp; sätestada kõikide toidugrupid pakkumise nõue igapäevaseks; ning lisada juurde täpsustus punase liha või lihatoitude pakkumise kohta maksimaalselt kord nädalas.

1.7. Eelnõu § 5, lõige 3 „Ühe päeva jooksul toidule lisatud soola kogus võib olla kinnipeetava kohta kuni kolm grammi.“

Ettepanek: täpsustada, et nõue on mõeldud kuu keskmisena.

1.8. Eelnõu § 6 „Tervislikel põhjustel teisiti toituvat kinnipeetava menüü erisuste kavandamisel lähtutakse tervishoiutöötaja soovitudest vastavalt vangistusseaduse § 51 lõike 3 alusel kehtestatud andmekogus märgitule ning see planeeritakse koostöös toitlustajaga.“

Kommentaar: sättest ei selgu millise tervishoiutöötaja soovitudest tuleb menüü erisuste kavandamisel lähtuda.

Ettepanek: täpsustada sätet vastutava tervishoiutöötaja ametinimetusega.

1.9. Eelnõu § 7, lõige 1 „Imiku toitlustamisel tuleb arvestada tervishoiutöötaja soovitusi.“

Kommentaar: jääb arusaamatuks, miks terve imiku puhul peab järgima tervishoiutöötaja soovitusi ning kes on see vastutav tervishoiutöötaja (ametinimetuse) kelle soovitusi tuleb arvestada.

Ettepanek: lisada juurde täpsustus vastutava tervishoiutöötaja ametinimetusega; ning lisada juurde soovitus vastavalt riiklikele ja rahvusvahelistele soovitudele, mille kohaselt toidetakse imikut esimesed kuus kuud võimalusel ainult rinnapiimaga.

1.10. Eelnõu § 8, lõiked 2 ja 3 „Menüüs tehtud erisuste võimaldamisel lõikes 1 nimetatud põhjustel tagatakse kinnipeetavale piisav toiduenergiakogus ja makrotoitainete vahekord.“ ja „Lõikes 1 nimetatud põhjustel jääb mikrotoitainete piisavuse tagamine kinnipeetava enda vastutusele.“

Kommentaar: Mikrotoitainete piisava tarbimise tagamine on oluline osa tervislikust ja tasakaalustatud toitumisest. Arvestades, et kinnipeetavate toiduvalikud on piiratud, võib kogu vastutuse asetamine nende õlgadele tekitada olukorra, kus ei ole tagatud võrdsed võimalused vajalike toitainete saamiseks.

Ettepanek: sõnastada lõige 2 ümber järgmiselt: „Menüüs tehtud erisuste võimaldamisel lõikes 1 nimetatud põhjustel tagatakse kinnipeetavale piisav toiduenergia kogus ja makrotoitainete osakaal toiduenergiast vastavalt lisale 4 ning enamike mikrotoitainete kogused vastavalt lisale 5.“; ning loobuda lõikest 3.

2. Tagasiside lisadele

2.1. Lisa 4, alamärkus 2 „Taimsete menüüvalikute puhul vähemalt 18%E, üle 65-aastastel vähemalt 15%E.“

Ettepanek: ühtlustada 15%E vanusepiir riiklike soovitude ja haiglate toitlustamise reguleeriva määruse nõuetega asendades 65- aastased 70-aastastega.

2.2. Lisa 5, D-vitamiini nõue jääb selgusetuks, miks on erinevalt kõikidest teistest toitainetest D-vitamiini nõudele lisatud juurde täpsustus „võimaluse korral vähemalt“. Riiklike soovitude kohaselt on D-vitamiini üldine tarbimissoovitus 10 µg. Kinnipidamisasutustes viibivate inimeste

õues viibimise võimalused on piiratud, mistõttu on toiduga saadaval D-vitamiinil organismi vajaduste katmiseks esmatähtis roll.

- 2.3. **Lisa 5, alamärkus 1** „Kui lapseootel naiste ja imetavate emade vitamiinide ja mineraalainete vajadust ei suudeta toiduga tagada, tuleb neid toidulisandina juurde anda.“

Kommentaar: lisas puuduvad soovitud lapseootel naistele ja imetavatele emadele.

Ettepanek: Lisada juurde täpsustus, mille kohaselt lähtutakse lapseootel naiste ja imetavate emade vitamiinide ja mineraalainete vajaduse puhul riiklikest toitumissoovitustest, viitega soovitude Tabelraamatule; lisada täiendus, kui vajadust ei suudeta toiduga tagada, tuleb neid toidulisandina juurde anda.“

3. Tagasiside seletuskirjale

- 3.1. **„Eelnõu §-s 2** sätestatakse üldnõuded kinnipeetava ööpäevasele toiduenergia- ja toitainevajadusele, kinnipeetava tervises seisundist tulenevate toitumise erisuste ja kinnipeetava religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavade arvestamise kohta ning menüüde talletamise kohta.“

Kommentaar: eelnõu § 2 tekstis puudub säte kinnipeetava religioonist või muudest veendumustest tulenevate toitumistavade arvestamise kohta.

Ettepanek: ühtlustada eelnõu säte ja seletuskirja tekst.

- 3.2. **Eelnõu § 2 lõige 1** „Kinnipeetavate toitlustamisel lähtutakse üldistest **piirkondlikest toitumistavade**st, s.o tavade, mis kajastavad valdava osa **piirkonna elanike toitumisharjumusi**.“

Kommentaar: jääb selgusetuks mida peetakse silmas piirkondlike toitumistavade ja toitumisharjumuste alla.

- 3.3. **Eelnõu § 5 lõige 1** „Muudatused arvestavad enam riiklike toidu- ja toitumissoovitustega, mille **laiem eesmärk** on toetada tervist.“

Kommentaar: riiklike soovitude eesmärk on toetada inimeste tervist – hea tervisliku seisundi hoidmine ja saavutamine.

Ettepanek: korrigeerida sõnastus.

- 3.4. **Eelnõu § 5 lõige 2 punkt 1** „Punktis 1 reguleeritakse köögiviljade, puuviljade, marjade ja teraviljatoodete tarbimise vajadust. Need toidugrupid on rikkad vee, kiudainete, vitamiinide, **mineraalide** ja bioaktiivsete ühendite poolest, mis toetavad tervist.“

Kommentaar: toitumise kontekstis on korrektne kasutada terminit mineraalained, mitte mineraalid.

Ettepanek: asendada termin „mineraalid“ terminiga „mineraalained“.

- 3.5. **Eelnõu § 5 lõige 2 punkt 2** „Punktis 2 reguleeritakse kala, muna, liha ja piimatoodete tarbimise vajadust, mis aitab kaasa tasakaalustatud ja mitmekesisele toitumisele ning tagab tervise hoidmiseks ja toetamiseks vajalikud toitained.“

Kommentaar: kõik toitained on tervise hoidmiseks ja toetamiseks vajalikud.

Ettepanek: muuta sõnastust.

- 3.6. **Eelnõu § 5 lõige 4** „Lõikes 4 piiratakse toidus ja joogis suhkru, mee, siirupi ja mahlakontsentradi kasutamist. Liigne suhkrute tarbimine on seotud mitmete terviseriskidega, nagu südame- ja veresoonehaigused, teist tüüpi diabeet, hambakaaries jms. EFSA soovitude kohaselt võiks vabade suhkrute tarbimine olla võimalikult väike.“

Ettepanek: lisada vabade ja lisatud suhkrute mõisted, et EFSA soovitus oleks selge ja üheselt mõistetav.

- 3.7. **Eelnõu § 5 lõige 5** „Lõikes 5 sätestatakse, et kinnipeetavale tuleb joogivett võimaldada joomise eesmärgil vastavalt vajadusele.“

Kommentaar: eelnõu tekstis ei täpsustata, et kinnipeetavale tuleb joogivett võimaldada vastavalt vajadusele.

4. Ettepanek: ühtlustada eelnõu ja seletuskirja tekst.

- 4.1. **Eelnõu § 5 lõige 5** „Võrreldes kehtiva määrusega on lisatud joogivee kasutamise otstarve, mis tähendab, et joogivett võib kasutada ainult joomise otstarbel.“

Ettepanek: vältimaks kordust, jätta ära lause teine pool „Võrreldes kehtiva määrusega on lisatud joogivee kasutamise otstarve.“

- 4.2. **Eelnõu § 7 lõige 2** „Tähtis on, et ka kinnipidamisasutustes järgitakse üldisi toitumispõhimõtteid, millele toiduainete pakkumisel tuginetakse“

Ettepanek: täpsustada/lahti kirjutada, mida peetakse silmas üldiste toitumispõhimõtete alla; kaaluda, kas termin „toiduaine“ on antud kontekstis kohane.

- 4.3. **Eelnõu § 7 lõige 3** „Lõikes 3 sätestatakse, et kinnipeetavale tagatakse lapsele toidu valmistamiseks vajalikud vahendid ja sobivad toiduained ettenähtud koguses.“

Ettepanek: lisada juurde täpsustus selgitamaks, mille järgi määratakse ja kes otsustab millised on sobivad toiduained ja milline on ettenähtud kogus.

- 4.4. **Eelnõu § 7 lõige 4** „Lõikes 4 sätestatakse, et kui kinnipeetaval või tema lapsel on mõni ajutise loomuga tervise seisund, mis ei võimalda ajutiselt lapsele söögi valmistamist või lapse toitmist, korraldatakse lapse toitlustamine ja toitmine vastavalt lapse vajadustele.“

Ettepanek: täpsustada kuidas määratletakse ajutise loomuga tervise seisundit; lisada juurde selgitus kuidas tagatakse lapse toitlustus alalise loomuga tervise seisundi esinemisel. Samuti vajab täpsustamist kes ja kuidas vastavatel juhtudel toitlustamise korraldab.

4.5. lk 4, alamärkus 9

Kommentaari: aegunud soovitus, piisab, kui viidata allikale, mis on toodud alamärkuses 10.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Annika Veimer
direktor

Margus Miller
5366 2327 margus.miller@tai.ee